

Custodias da terra: A muller rural na obra da irlandesa Alice Taylor

Margarita Estévez-Saá

[Recibido, 2 febreiro 2017; aceptado, 27 marzo 2017]

<http://dx.doi.org/10.15304/bgl.50.3910>

RESUMO A escritora irlandesa Alice Taylor está a dedicar a súa produción literaria a reproducir o modo de vida das comunidades rurais do oeste de Irlanda, tendo prestado especial atención á contribución das mulleres, ata tal punto que a súa obra pode e debe considerarse coma unha testemuña dun modo de vida que está a piques de extinguirse. Taylor ten publicado novelas, poemarios, coleccións de relatos e escritos de corte autobiográfico, xirando todos eles en torno as labores de homes e, sobre todo, de mulleres rurais, e atendendo sempre á relación entre ser humano e natureza que se establece nas comunidades e que retrata con absoluta precisión. O presente traballo reivindica a obra de Alice Taylor, analiza textos representativos dos diferentes xéneros utilizados pola autora (poemas, relatos, novelas e escritos autobiográficos), e tenta buscar unha explicación ao feito de que a crítica literaria ten descoidado o estudo da achega dunha autora que, non obstante, é moi popular entre o público lector. Propoñemos un estudo de textos representativos da súa obra aplicando os conceptos Bergerianos de “autor(a) testemuña” e “memoria histórica”, e amosamos como moitos dos principios reivindicados polo ecofeminismo se reflicten de xeito privilexiado na representación do par muller-natureza na obra de Alice Taylor.

PALABRAS CHAVE: literatura rural, campesiñas, Alice Taylor, Irlanda.

ABSTRACT The Irish writer Alice Taylor has dedicated her literary oeuvre to represent the rural communities of the West of Ireland, paying particular attention to women’s peasants. Her work can be considered as a well documented record of a way of living in danger of extinction. Taylor has published novels, collections of poems and memoirs, focusing in all of them on the activities of male and female peasants, and emphasizing the close relationship that is established between humans and the environment in the communities that she so minutely describes. It is our intention to vindicate the interest of Alice Taylor’s work, to analyse representative texts by the author (poems, memoirs and novels), and to explain the reasons why criticism has ignored the work of an author who is

very popular and widely read. We propose to study Taylor's works taking into account the concepts of "the author as witness" and "historical memory" that have been applied to the study of the also peasant writer John Berger, and to deploy how ecofeminist principles and attitudes are privileged in the relationship between women and nature that Taylor describes.

KEYWORDS: peasant literature, women peasants, Alice Taylor, Ireland.

20 A relación entre Irlanda, os seus habitantes e a terra –no seu senso máis amplo– ten sido un tema recorrentemente tratado e reflectido en diferentes manifestacións artísticas en xeral e na literatura irlandesa en particular. Concretamente as figuras do campesiño e da campesiña adquiriron protagonismo en poemas, relatos curtos, obras de teatro e novelas tanto en Inglaterra coma en Irlanda. Non obstante a representación non estivo exenta de polémica. En liñas moi xerais poderíamos falar da tradicional ridiculización da figura do campesiño irlandés que se transmitiu dende Inglaterra xa no século XVII, por exemplo en máscaras de Ben Jonson, e que se perpetuou ata o século XIX cando se difunde a imaxe dun animalizado campesiño irlandés en medios tan populares como a revista *Punch*. Este retrato foi contestado polos escritores e escritoras do rexurdimento irlandés (William B. Yeats, Douglas Hyde, Lady Gregory, John M. Synge, entre outros) que optaron por contrarrestar esa imaxe e proxectar a idealización do rural irlandés e dos seus habitantes cos que identificaban a esencia da nación irlandesa que estaban a reivindicar. Estes arquetipos foron posteriormente reformulados durante o século XX por unha nova onda de escritores como James Joyce, Patrick Kavanagh, Flann O'Brien, ou John McGahern, entre outros.

Non é intención deste artigo revisar dende unha perspectiva diacrónica a representación do campesiñado irlandés, pero basta unha breve ollada ao pasado para comprobar que, como reconece Edward Hirsch, semella que durante moito tempo escritores e audiencias estaban máis interesados no que podería representar o campesiño irlandés que en reflexionar sobre a súa auténtica realidade (Hirsch 1991: 1118).

O caso da representación da muller irlandesa en xeral e da campesiña en particular ten sido aínda máis paradigmático desta utilización dunha figura real para proxectar unha imaxe arquetípica en función de intereses socio-políticos. Así, cando os campesiños irlandeses eran animalizados dende Inglaterra, as súas mulleres, pola contra, eran representadas coma seres infantís

e dependentes ás que o colonizador británico ía protexer; e cando os autores do rexurdimento irlandés proxectaron a figura do home rural como emblema dunha Irlanda pura, a muller pasou a ser utilizada como símbolo da nación que se estaba a reivindicar¹. Deste xeito, pode concluírse que a realidade dos homes e mulleres do rural irlandés foi desbotada en beneficio dunha serie de imaxes que se propagaban segundo a situación histórica concreta e os intereses sociais, culturais e políticos dos escritores en cuestión.

A medida que entramos no século XX, como se sinalou, unha serie de escritores volven a súa mirada á paisaxe rural de Irlanda e aos protagonistas desta, e optan por reflectir dun xeito máis realista a situación do rural irlandés, evitando perpetuar imaxes falsificadas que respondían a intereses alleos aos dos e das protagonistas destas. Manuela Palacios estudou o caso de poetas irlandesas como Eavan Boland que, en poemas coma “The Achill Woman”, reaccionaron ante esta tradición que falsificaba a experiencia das campesiñas, animándoas a producir discursos alternativos que foran quen de articular as súas verdadeiras experiencias (2011: 5). Deste xeito, novos temas como “economic relations, the material conditions of production, the peasants’ commerce with their products become now dignified topics for poetry” (2011: 6).

21

Unha das autoras irlandesas que máis atención prestou ao rural irlandés, no que de feito centrou toda a súa produción artística é Alice Taylor, quen dedicou poemas, novelas, e memorias á chamada Irlanda profunda e aos seus habitantes. O seu legado supón unha testemuña que forma parte da memoria histórica dunha Illa que xa dende os anos cincuenta viu como o rural se despoboaba progresivamente ante a emigración forzosa por mor da pobreza no rural.

Alice Taylor naceu en 1938 na aldea de Lisdangan, en Newmarket, ao norte de Cork, no oeste de Irlanda. Cando casou en 1961 trasladouse á vila de Innishannon onde aínda vive hoxe en día. Taylor sempre formou parte activa das comunidades rurais nas que creceu e onde formou a súa familia. En Innishannon traballou na oficina de correos, como telefonista, tendeira e incluso rexentou unha casa de hóspedes, sempre preto da terra e dos homes e mulleres que se ocupaban directamente de custodiala. Compatibilizaba estas

---

¹ Joy Richmond ilustra e estuda a infantilización da muller na revista *Punch* e analiza a problemática transformación da campesiña en símbolo da nación irlandesa no teatro do rexurdimento literario.

tarefas co coidado de catro fillos e unha filla cando en 1988 a publicación dunhas memorias da súa nenez no rural irlandés, que apareceron baixo o título *To School Through the Fields*, converteuse nun rotundo éxito entre o público lector. Tras a boa acollida desta primeira publicación, a autora seguiu escribindo e publicando novas memorias, dous volumes de poesía e tres novelas que conforman unha triloxía.

A produción de Taylor está dedicada a representar a vida na Irlanda rural, e a autora ten documentado unha comunidade premoderna, descrito a paulatina evolución do oeste de Irlanda, reivindicado os valores das comunidades rurais, exaltado a súa capacidade de resistencia, exposto a dureza do traballo coa terra, e denunciado o despoboamento das zonas rurais. Taylor converteuse así en autora testemuña, do mesmo xeito que fixo o recentemente finado John Berger, quen tamén dedicou boa parte da súa obra a retratar a vida do campesiñado na súa triloxía *Into Their Labours* (1992) así como en diversos libros de ensaio, fotografías e memorias. Iso si, a diferenza de Berger, Taylor, que sempre estivo en íntimo contacto co rural irlandés, non tivo que pasar pola experiencia bergeriana de campesiño novizo (Estévez Saá 2002: 165-167) para entrar no mundo rural.

22

Alice Taylor é, dende a aparición de *To School Through the Fields*, unha autora moi popular en Irlanda, e os seus textos son ben coñecidos e aplaudidos polo público lector irlandés e, como é lóxico, polos irlandeses da diáspora. Sorprende, en consecuencia, a escasísima atención que ten recibido por parte da crítica en xeral e do mundo académico en particular. Fragmentos de *To School through the Fields* precedidos por una brevísimas entrada foron incluídos na sección dedicada á educación na Irlanda do século XX no quinto volume da polémica antoloxía *The Field Day Anthology of Irish Writing: Irish Women's Writings and Traditions, vols. 4 & 5*, publicado en 2002 e que tentou corrixir o inescusable erro que tivera lugar con motivo dos tres primeiros volumes (editados por Seamus Deane e que foron publicados en 1991) nos que a contribución da muller ás letras en Irlanda fora practicamente ignorada. Esta inclusión xustifícase por mor da popularidade que adquiriu o libro e tamén se debe a que foi e segue a ser un texto lido nos colexios de Irlanda. Atopamos, ademais, algunha referencia de pasada á figura de Taylor en volumes críticos como o de Christine St. Peter, *Changing Ireland: Strategies in Contemporary Women's Fiction*, cando St. Peter compara, un tanto sorprendentemente, a Alice Taylor coa tamén moi popular escritora irlandesa Maeve Binchy (2000:

138) e alude a unha recuperación nostálgica e homoxeneizadora do pasado nas narracións de Taylor.

Aínda que igualmente breve, antóllase máis atinada a referencia do prestixioso crítico irlandés Declan Kiberd, quen nun ensaio de 2002, incluído no libro *The Irish Writer and the World* menciona a Taylor entre unha serie de escritores como Gerry Adams, ou Dermot Bolger, que dedicaron a súa obra a capturar a experiencia dunha determinada localidade (299-300). Nunha liña semellante referiuse R. F. Foster á obra de Taylor comparando o éxito de Taylor con outros autores como Gerry Adams ou Frank McCourt (2001: 164-165). Non obstante, quen mellor ten exposto o estado da cuestión, é dicir, a inmensa popularidade da obra de Taylor que contrasta co desinterese e a indiferenza da crítica foi Mary N. Harris que, ademais, cita a Steve MacDonogh, quen se referiu en termos moito máis crús ao que considera a cerrazón da clase intelectual que se manifesta no caso da recepción da obra de Taylor: “There were those, too, who wished books to be the preserve of a narrow intellectual class; the descent of the mountany men and women from the hills to buy copies of Alice Books was for them not a cause of celebration; rather, it sent a frisson of horror through their sensibilities” (Harris 2011: 333).

23

Detéctase, polo tanto, un evidente baleiro crítico, que non foi quen de facer xustiza á contribución ás letras irlandesas de Alice Taylor, quen si acadou o favor expreso do público lector. Esta situación pode deberse a múltiples causas que van dende a tardía consideración da contribución das mulleres á literatura irlandesa que comezou nos anos noventa e que sufriron tamén outras autoras tan relevantes coma Mary Lavin, recentemente rescatada pola crítica, ata o feito de que os temas (o mundo rural do oeste de Irlanda) ou o seu estilo sinxelo teñan sido desprezados no ámbito académico.

O que Taylor ofrece nas súas memorias, poemas e novelas, é un retrato sen fachenda da cotidianeidade da vida no rural. A linguaxe é sinxela e os personaxes tan variados como as súas tarefas. É ben certo que se detecta de cando en vez unha certa nostalxia pola simplicidade da vida no campo, pero tampouco faltan numerosas pasaxes nas que a autora expón a dureza do labor no rural, o pesar pola emigración, ou múltiples referencias á escaseza de medios económicos. E se unha idea sobresa e no seu retrato é o sentido de comunidade entre os campesiños e un senso de interdependencia entre o ser humano, os animais e a terra orientado á supervivencia de tódolos axentes implicados.

A descrición que Taylor fai do rural irlandés adquire matices etnográficos que se afastan das tradicionais representacións da paisaxe escénica ás que se referiu John Berger en “Millet and the Peasant” onde expón a dificultade que supón encontrar a fórmula que permita reproducir a realidade física das tarefas do campesiño: “But there was no formula for representing the close, harsh, patient physicality of a peasant’s labour *on*, instead of *in front of*, the land. And to invent one would mean destroying the traditional language for depicting scenic landscape” (Berger 1991: 83-84). Neste senso semella especialmente pertinente a descrición que Berger fai en *Pig Earth* do modo de vida do campesiñado e do retrato que os propios campesiños levan a cabo da súa propia realidade:

This continuous portrait, unlike most, is highly realistic, informal and unposed. Like everybody else, and perhaps more so given the insecurity of their lives, peasants have a need for formality, and this formality is expressed in ceremony and ritual, but as makers of their own communal portrait they are informal because this informality corresponds closer to the truth: the truth which ceremony and ritual can only partially control (Berger 1979: 10).

24

A realidade, a verdade e a variedade da comunidade rural e dos seus habitantes é precisamente o que reflectiu Taylor na súa prolífica obra. Nos poemas, memorias e novelas a terra, a natureza e os animais non aparecen representados como meros marcos espaciais senón que adquiren o status de coprotagonistas nas diversas formas narrativas empregadas pola autora, nas que ademais proxecta as súas preocupacións medioambientais.

A obra de Taylor proba, en primeiro lugar, a validez de diferentes discursos e tradicións narrativas para o seu propósito que é, novamente en termos bergerianos, crear consciencia histórica e redimir a historia do campesiñado do esquecemento, que só pode facerse, como indicou Berger en *About Looking*, a través da memoria de xeito que “What is remembered has been saved from nothingness. What is forgotten has been abandoned” (1991: 54).

O retrato do campesiñado que nos ofrece Alice Taylor inclúe homes, mulleres, cativos e elementos non humanos como animais, leiras, plantas, flores, e árbores, que comparten protagonismo e interaccionan entre si de xeito que se describe a interdependencia entre o ser humano e os elementos non-humanos da paisaxe rural de cara a supervivencia da comunidade no seu senso máis amplo.

Así como ten dedicado unha chea de relatos, poemas e memorias a campeñños, animais ou plantas, tamén a autora rescatou do esquecemento á muller campeña revalorizando a súa achega á comunidade, describindo as distintas e arduas tarefas das que se ocupa no seo desta, que as converte en pezas indispensábeis para o coidado, bo funcionamento e supervivencia da comunidade rural.

Xa nos seus poemas, Alice Taylor estableceu unha particular conexión entre a muller e a natureza, que se reflicte en pezas coma “Earth Woman” ou “Countrywoman”. De feito, a súa colección *The Journey: New and Selected Poems* encomeza e pecha con dous poemas que identifican a voz lírica coa natureza. O primeiro poema “Close to the Earth” reivindica a terra como o impulso vital no que se asenta o mundo: “Listen to the earth,/The life pulse/Of us all [...] The pulse and throb,/The foundation/Of the world” (2009: 3)², e a colección péchase co poema “Buried Free” onde Taylor rexeita ser soterrada nun cemiterio que asocia coa orde e a formalidade, e reivindica un espazo natural libre e informal (2009: 194).

Non é Taylor unha autora que ofrezca unha conexión de corte esencialista entre muller e natureza, e de feito tamén dedicou poemas, memorias e pasaxes das súas novelas a describir o caso de figuras masculinas que establecen, física e psicolxicamente, unha relación íntima coa terra.

Iso si, Taylor rescatou explicitamente do esquecemento a realidade cotiá da muller do rural e reflectiu a relevancia da súa achega que as converte en auténticas custodias da terra. Na súa triloxía, conformada polas novelas *The Woman of the House* (1997), *Across the River* (2000) e *House of Memories* (2005), narrou a historia dunha saga familiar, os Phelans, habitantes do rural irlandés e o seu enfrontamento xeracional cos veciños Conways. O argumento serve a Taylor para describir as tarefas do campo e retratar a un amplo abano de personaxes nos que destaca a forza e vitalidade das mulleres que se converten non só en verdadeiras protagonistas senón en custodias dunha serie de valores que reivindican o amor a terra e o coidado da unidade familiar e se estende á comunidade rural. Nelly, Martha, Kate e Nora Phelan representan distintas xeracións de mulleres coas que Taylor exemplifica o labor da muller no rural e que inclúe o coidado da familia, dos animais, e das terras, e que vai incluso máis aló pois a autora non deixa pasar a ocasión de referirse á violencia de

---

² “Escoita a terra / O pulso da vida / De todos nós [...] / O pulso e o latexo, / O cimento / Do mundo” (as traducións do inglés ao galego son propias).

xénero que sofren en silencio algunhas mulleres no rural (representada no caso dos Conways), ou aos esforzos necesarios para reclamar os seus dereitos nunha sociedade patriarcal, que exemplifica Nelly Phelan cando lega as súas terras á filla a pesar de que na época adoitaban testar a favor dos fillos varóns. Non se trata, polo tanto, dunha simplista, inxenua e non comprometida descrición da situación da muller irlandesa, como algunhas voces críticas deixaron entrever.

Particularmente relevante para o estudo da figura da muller rural irlandesa na obra de Taylor é a recente colección de memorias que leva por título *The Women* (2015). Xa na introdución, a autora deixa claro o propósito que guía o volume, aínda que este obxectivo pode facerse extensivo a toda a súa obra, que non é outro senón o de dar a coñecer as que ela chama mulleres que a inspiraron e que son as grandes descoñecidas dado que as súas vidas conforman un relato que non foi contado (“The lives of these women are an untold story”³). Taylor utiliza unha pasaxe bíblica para denunciar o esquecemento destas figuras e considera que representan a pedra angular desbotada polo arquitecto (2015: 9). *The Women*, en consecuencia, rescata exemplos de mulleres rurais e céntrase en describir como foron quen de sacar adiante as súas familias en épocas de escaseza: “The women I want to celebrate are often farm women who wrested a living from the land and raised large families on very limited resources” (2015: 10)⁴. A relación destas mulleres coa terra e as distintas tarefas que desenvolvían será documentada con precisión etnográfica (“Out in the fields the farm women saved the hay, cut the corn, and drew turf from the bog”⁵), pois a intención de Taylor é transmitir para futuras xeracións unha testemuña da herdanza recibida da man das que a autora chama “grandes mulleres”: “our female ancestors left us a rich heritage. So let us remember and celebrate them with appreciation and respect” (2015: 13)⁶.

The Women presenta un amplo abano de mulleres campesiñas que son referidas nas narracións con precisión, nais, avoas, coidadoras, moitas aludidas polo seu nome propio ou polos alcumes que se utilizaban no rural e

³ “As vidas destas mulleres son unha historia que non foi contada”.

⁴ “As mulleres ás que eu quero homenaxear son a miúdo mulleres do campo que loitaron por vivir da terra e sacaron adiante familias numerosas con moi poucos recursos”.

⁵ “Nas leiras as mulleres do campo gardaban o feo, cortaban o millo, e arrincaban a turba dos pantanos”.

⁶ “As nosas devanceiras deixáronos unha rica herdanza. Así pois lembrémolas e celebrémolas con estima e respecto”.

que autora especifica: “In England and maybe in Irish urban areas these grandmothers were usually called ‘Granny’, but in rural Ireland it was always ‘Nana’” (“This Land Was Her Land: Nana” 34)⁷. Os relatos inclúen mulleres casadas, solteiras e monxas, nais e avoas, xoves e anciás, e cada unha, coas súas idiosincrasias, achega algo, o que mellor sabe facer, á comunidade da que forma parte. Así rescata Taylor do esquecemento a Nana Ballyduane, Aunt Kate, Maggie May, Ellie e á súa irmá Nonie, Maureen, Eileen, Maude, Anne, ou Ciss Flynn. Algunhas memorias e relatos están baseados en mulleres da súa propia familia, outras en veciñas que lembra da súa comunidade. Non faltan figuras coas que entrou en contacto ao longo da súa dilatada vida aínda que estiveran lonxe do seu núcleo rural como é o caso de Eileen que vivía e traballaba ao outro lado das montañas (“The Other Side of the Mountains”), ou Ciss Flynn a quen coñeceu cando contaba xa noventa e catro anos e que lle explicou a vida na solitaria illa de Achill no condado irlandés de Mayo (“The Island Woman”). Taylor inclúe moitas mulleres católicas pero tamén protestantes (“To the Manor Born”), mulleres con estudos (“The District Nurse”) e outras que obtiveran os seus coñecementos e as súas habilidades sen saír do rural (“The Handy Woman”). Como se ten sinalado todas elas comparten a súa contribución esencial ao coidado e custodia da terra, e ao benestar da comunidade rural que Taylor describe con precisión e admiración.

Xa no primeiro dos relatos, que dedica á súa nai, “The Candle Lighter: the Mother”, Taylor documenta a longa lista de traballos que desenvolvían nais e avoas nun rural no que os medios e as axudas escaseaban. Ademais do coidado das familias, esas mulleres se ocupaban dos animais e das leiras:

The workload of our mothers and grandmothers was unbelievable. As well as rearing large families in houses that had no electricity, no piped water and no labour-saving devices, they milked cows and fed calves, pigs, hens, ducks and geese every day of the year. They managed the larger animals too, looked after their housing and nursed them when they were sick or giving birth – apart from the cows, which was usually, though not always, a man’s job (2015: 22)⁸.

⁷ “En Inglaterra e quizais nas áreas urbanas de Irlanda esas avoas eran chamadas ‘Granny’, pero no rural irlandés, sempre eran ‘Nana’.

⁸ “A carga de traballo das nosas nais e avoas era increíble. Ademais de sacar adiante familias numerosas en casas sen electricidade, sen auga corrente e sen electrodomésticos, elas muxían as vacas e mantiñan os becerros, os porcos, as galiñas, os patos e os gansos todos os días do ano. Tamén se ocupaban dos animais máis grandes, coidaban os seus cortellos e atendíanos cando estaban enfermos ou daban a luz –a excepción das vacas que, normalmente, aínda que non sempre, eran traballo dos homes”.

Sometimes, if it was not already done, my mother went to a field near the house and dug up the potatoes and cut the cabbage and turnips that were our staple diet. If the spring-water supply was running low, she went to the well for a bucket of water (2015: 24)⁹.

Como se pode deducir, a autora achega verdadeiras listas das tarefas que levaban a cabo as mulleres, e o seu relato transmite a idea de ritual e cerimonia que forma parte do traballo que é trasladado dun xeito en nun ton informal, como expresaba Berger en *Pig Earth*.

É interesante dende un punto de vista de xénero, comprobar como Taylor evita caer en esencialismos que separen as tarefas desenvolvidas polos homes e polas mulleres no rural, e exemplifica a importancia de non xeneralizar pois eran moitas as mulleres que levaban a cabo labores e traballos que, por descoñecemento, se poderían asociar en exclusividade aos homes. Así, Nana, a avoa á que dedica a memoria “The Land Was Her Land: Nana”, ao quedar viúva sendo moi nova, tivo que pórse ao fronte da granxa: “Widowed at a young age, she took over the running of the farm with efficient determination” (2015: 35)¹⁰, e non tivo maiores problemas con tarefas tan duras como a matanza do porco, asistir aos partos das vacas, ou traballar as leiras ás que se refería polo seu propio nome:

She loved the land and in her nightly survey described the state of each field. The Clune Field was her favourite and the name rolled off her tongue like softly whipped cream. Beside it the Well Field stretched down the side of an adjoining hill and always had a great grass crop; in a shaded corner a deep well provided a non-stop supply of sparkling clear water. Up to the left was Andy’s Field, which got its name from a man of a previous generation who had lived there. In her nightly homily she blessed all her fields (2015: 42)¹¹.

---

⁹ “Ás veces, se non se tiña feito xa, a miña nai ía a unha leira preto da casa e recollía as patacas e arrincaba os repolos e nabos que eran parte da nosa dieta básica. Se a auga do manancial escaseaba, ía ao pozo a por cubos de auga”.

¹⁰ “Viúva de moi nova, púxose á fronte da granxa cunha eficiente determinación”.

¹¹ “Ela amaba a terra e na súa ronda nocturna describía cada leira. A leira de Clune era a súa favorita e o nome esvaraba pola súa lingua coma a doce tona batida. Ao seu carón a leira do pozo abarcaba ata a beira dun outeiro e sempre daba boa herba; nun recanto agochado un manancial proporcionaba auga clara dabondo. Á esquerda estaba a leira de Andy, que collera ese nome por un home dunha xeración anterior que vivirá alí. Na súa homilía nocturna ela bendecía todas as súas leiras”.

Outro bo exemplo é proporcionado no relato “The Island Woman”, que Taylor dedica ás mulleres que vivían nas illas do oeste de Irlanda e tiñan que sacar as familias adiante cando os homes saían a gañar o seu sustento emigrando a Escocia ou a Inglaterra: “These island women had to rear the children and eke a living from the barren fields between the rocks while their husbands were away” (2015: 171)¹². De xeito semellante ao que fixo John Berger cando se converteu en autor testemuña trasladándose aos Alpes franceses para entrar en contacto co rural, Taylor desprazouse á illa de Achill a entrevistar a Cissy Flynn, unha anciá de noventa e catro anos. A través da voz de Cissy, Taylor describe con precisión as múltiples e arduas tarefas das mulleres da illa que tiñan que cortar a turba, recoller as patacas, arrincar as algas, coidar dos animais e sacar froitos dunha terra hostil:

She grew carrots, turnips, parsnips, onions and all kinds of vegetables, and she grew two kinds of potatoes –Kerr’s Pinks for the table and Arran Banners for the animals (2015: 180)¹³.

The seaweed was great to grow everything. We cut it off the rocks, which was freezing cold work and very hard on the hands –and there were no rubber gloves then (2015: 180)¹⁴.

We had a donkey, four cows, two pigs, a flock of about twelve geese and a lot of hens (2015: 181)¹⁵.

29

O relato é duro e realista, e a dureza dos traballos, a soidade das mulleres, a escaseza de recursos, e a tristeza da emigración de homes e mozos, só é compensada polo amor á terra e, neste caso, ao mar que, como afirma Cissy tiña para ela propiedades curativas nos momentos máis trágicos da súa existencia: “There is healing in the sea, sitting beside it and listening to it. It healed me” (2015: 189)¹⁶.

En “The Handy Woman” a autora, sen referirse cun nome concreto, alude a esa muller especialmente capaz que se podía atopar nas vilas rurais de

---

¹² “Esas mulleres das illas tiñan que sacar adiante aos cativos e vivir da terras ermas entre as rochas mentres os seus homes estaban fóra”.

¹³ “Ela cultivaba cenorias, nabos, charouvías, cebolas, e toda clase de vexetais, e sementaba dous tipos de patacas –as Kerr’s Pinks eran para a mesa e as Arran Banners para os animais”.

¹⁴ “As algas mariñas eran boas para todo. Arrincabámolas de entre as rochas, e era unha tarefa dura e entumecedora para as mans –e daquela non había luvas de goma”.

¹⁵ “Tiñamos un asno, catro vacas, dous porcos, e unha bandada de preto dunha ducia de gansos e moitas galiñas”.

¹⁶ “O mar cura, sentarse ao seu carón e escoitalo. A min sandoume”.

Irlanda. Taylor explica como sempre existía no seo da comunidade esa muller que era quen de axudar nos partos, coidar dos enfermos, botar unha man nos enterros, e que participaba de todas as actividades e tarefas do rural que ían dende a matanza do porco, coidar as vacas, recoller a turba e traela dende o pantano, trillar o millo, ou sementar e recoller as patacas. Como se especifica ao principio da narración, trátase dunha muller que tiña adquirido as súas habilidades a través da experiencia (“She had no qualifications other than her own experience, and her credentials would never be found in a modern CV” 61)¹⁷, e que tivera ou non un home ao seu lado, sentíase capaz, liberada e independente para desenvolver as máis diversas tarefas que puña ao servizo da súa familia en particular e da comunidade en xeral. Taylor rende homenaxe, en consecuencia, á existencia de mulleres que se adiantaron á liberación feminina: “She had never heard of women’s liberation, but she was a liberated woman in her own way, believing that women were far more resourceful than men” (2015: 64)¹⁸.

Custodiar a terra, como se reflicte en *The Women*, vai máis alá dos traballos físicos, e Taylor non desbota a achega das mulleres e veciñas que se ocupaban do benestar das parturientes, dos nenos que acaban de nacer e incluso dos anciáns e os moribundos. É o caso das enfermeiras locais, as monxas e relixiosas dos mosteiros próximos, ou as veciñas que se ocupaban de xeito xeneroso do coidado da igrexa e do cemiterio.

A autora non fai distincións nin prioriza entre as mulleres que centran as súas tarefas na terra e se ocupaban dos animais e as que destacaban pola custodia dos corpos ou incluso do espírito. Todas elas son protagonistas e os labores que desenvolvían son descritos con detalle, salientando como mencionaba Berger, a dimensión ritual e cerimonial do seu proceder, e adoptando o discurso un ton de cotidianeidade e informalidade que familiariza á audiencia cun modo de vida en extinción.

A forza que as une e o trazo que comparten é o seu profundo amor á terra, que inclúe a paisaxe, e os seus habitantes. En “This Land Was Her Land: Nana”, a autora salienta esta ligazón que se establece física e espiritualmente

¹⁷ “Non tiña outra cualificación que a súa propia experiencia, e as súas credenciais nunca se atoparían nun currículo moderno”.

¹⁸ “Nunca ouvira da liberación feminina, pero era unha muller liberada ao seu xeito, pois cría que as mulleres tiñan máis recursos que os homes”.

entre estas figuras femininas ás que dedica as súas memorias e o elemento natural no que se desenvolven: “Something in their deep being connected with the creativity of nature and the battle against the elements. The land was their master, their salvation, their nourishment, and their constant challenge” (2015: 34)¹⁹.

A colección de memorias incluídas en *The Women* supón unha homenaxe certamente centrada nas mulleres que custodiaban a terra nas comunidades rurais de Irlanda, pero cómpre salientar que a autora en todas as súas obras equipara a contribución feminina á masculina no seo da comunidade campesiña (como é o caso dos seus poemarios, das novelas, ou de outras coleccións de memorias como *Do You Remember?*). En todos os casos Taylor describe e detalla con precisión etnográfica as tarefas que desenvolvían as campesiñas, e salienta a íntima conexión que estas establecen coa terra a nivel físico e espiritual, destacando a relación de mutua dependencia entre as mulleres e a biodiversidade coa que comparten protagonismo, que se describe e se preserva.

Taylor, nunha das últimas memorias incluídas en *The Women*, fai referencia a como na afastada illa de Achill se poden atopar restos e ruínas das antigas casas cando estas foron abandonadas ou substituídas por novas aínda que igualmente sinxelas construcións: “It is interesting that in many cases when a new house was built the old ruin was left beside it to tell the story of what went before” (2015: 176)²⁰. Pódese concluír que a súa obra en xeral e coleccións como *The Women* en particular, cumpren unha función semellante, a de dar testemuño dun xeito de vida en extinción no que as mulleres eran custodias da terra.

Margarita Estévez-Saá

Universidade de Santiago de Compostela

---

¹⁹ “Algo no seu seo interno a conectaba coa creatividade da natureza e a loita contra os elementos. A terra era a súa mestra, a súa salvación, o seu nutrinte, e o seu continuo desafío”.

²⁰ “É interesante que en moitos casos cando unha casa nova se construíra, as ruínas da vella deixábanse ao carón para dar testemuña da historia que acontecera antes”.

Referencias bibliográficas

- Berger, John. 1991. "Millet and the Peasant", en *About Looking*. New York: Vintage, pp. 76-85.
- Berger, John. 1979. *Pig Earth*. London: Writers and Readers.
- Bourke, Angela, et. al., (Eds.). 2002. *The Field Day Anthology of Irish Writing Volumes IV and V: Women's Writing and Traditions*. Cork: Cork University Press.
- Deane, Seamus (Ed.). 1991. *The Field Day Anthology of Irish Writing. 3 vols.* Derry: Field Day Publications.
- Estévez Saá, José Manuel. 2002. *Cultura de Supervivencia vs. Cultura de Progreso: Una aproximación antropológico-literaria a la trilogía 'Into Their Labours' de John Berger*. Santiago de Compostela: Servizo de Publicacións da Universidade de Santiago de Compostela.
- Foster, Robert Frederick. 2002. *The Irish Story: Telling Tales and Making It Up in Ireland*. London: Penguin Books.
- 32 Harris, Mary N. 2011. "The Concerns of Irish Regional Publishing", en *The Oxford History of the Irish Book. Vol. V: The Irish Book in English, 1891-2000*. Oxford: Oxford University Press, pp. 304-334.
- Hirsch, Edward. 1991. "The Imaginary Irish Peasant", en *Publications of the Modern Language Association of America*, vol. 106, n.º 5, pp. 1116-1133.
- Kiberd, Declan. 2005. *The Irish Writer and the World*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Palacios González, Manuela. 2011. "Landscape in Irish and Iberian Galician Poetry by Women Authors", en *CLCWeb: Comparative Literature and Culture*, vol. 13, n.º 5, pp. 2-9. Número especial *New Trends in Iberian Galician Comparative Literature* (Eds. María Teresa Vilariño Picos e Anxo Abuín González). <http://docs.lib.purdue.edu/clcweb/vol13/iss5/7> [Consulta: 17/04/2017]
- Richmond, Joy. 2008. "Woman and the Land in the Irish Peasant Play", en *New England Theatre Journal*, vol. 19, n.º 2, pp. 19-31.
- St. Peter, Christine. 2000. *Changing Ireland: Strategies in Contemporary Women's Fiction*. Houndmills, Basingstoke: Macmillan.
- Taylor, Alice. 1997. *The Woman of the House*. County Kerry, Ireland: Brandon.

Taylor, Alice. 2000. *Across the River*. County Kerry, Ireland: Brandon.

Taylor, Alice. 2005. *House of Memories*. County Kerry, Ireland: Brandon.

Taylor, Alice. 2009. *The Journey: New and Selected Poems*. County Kerry, Ireland: Brandon.

Taylor, Alice. 2014. *Do You Remember?* Dublin: Brandon.

Taylor, Alice. 2015. *The Women*. Dublin: Brandon.